

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA DIDAKTIK O'YINLAR ORQALI
BADIY O'QITISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'QISH
FANIGA INTEGRATSIYASI**

Salimova Ganjina Salomovna

Termiz Davlat universiteti Mustaqil izlanuvchi (PhD)

ganjinasalimova38gmail.com

+998972439097

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17951068>

Annotatsiya: Mazkur tezisda boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy matnni anglab o'qish, estetik idrok etish va badiiy tahlil qilish kompetensiyalarini rivojlantirishda didaktik o'yinlarning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqotda badiiy o'qitish mexanizmlarini takomillashtirishda o'yin texnologiyalarini tizimli qo'llash metodikasi asoslab berilgan. Shuningdek, mualliflik asosida ishlab chiqilgan "Obrazni top" didaktik o'yini misolida dars jarayoniga integratsiya qilish mexanizmi batafsil tavsiflangan.

Аннотация: В данной диссертации рассматривается педагогический потенциал дидактических игр в развитии компетенций учащихся начальной школы в понимании прочитанного, эстетическом восприятии и художественном анализе художественных текстов. Исследование обосновывает методологию систематического использования игровых технологий для совершенствования механизмов художественного обучения. Также подробно описан механизм интеграции в учебный процесс на примере дидактической игры автора «Найди изображение».

Abstract: This thesis highlights the pedagogical potential of didactic games in developing the competencies of elementary school students in reading comprehension, aesthetic perception and artistic analysis of artistic texts. The research substantiates the methodology for the systematic use of game technologies in improving the mechanisms of artistic teaching. Also, the mechanism of integration into the lesson process is described in detail using the author's didactic game "Find the Image" as an example.

Kalit so'zlar: badiiy o'qish, didaktik o'yin, boshlang'ich ta'lim, estetik tarbiya, badiiy tahlil, o'yin texnologiyalari.

Keywords: artistic reading, didactic game, primary education, aesthetic education, artistic analysis, game technologies.

Ключевые слова: художественное чтение, дидактическая игра, начальное образование, эстетическое воспитание, художественный анализ, игровые технологии.

Asosiy qism: Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchining shaxs sifatida shakllanishida, ayniqsa, uning badiiy-estetik dunyoqarashi, obrazli tafakkuri va nutqiy faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Badiiy o'qitish jarayonida o'quvchining faolligi, mustaqil fikrlashi va matnga nisbatan shaxsiy munosabatini shakllantirish esa ko'p jihatdan tanlangan metod va vositalarga bog'liq.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, an'anaviy o'qitish usullari boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini to'liq hisobga olmagan holda olib borilganda, badiiy matnni yuzaki o'zlashtirishga olib keladi. Boshlang'ich sinfda badiiy o'qitish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos bo'lib, ularning badiiy idrokini faollashtiradi hamda matn mazmunini anglab o'qish

jarayonini tabiiy va samarali tashkil etishga xizmat qiladi.¹ Shu bois, badiiy o'qitish mexanizmlarini takomillashtirishda didaktik o'yinlardan tizimli va maqsadli foydalanish muhim pedagogik zarurat sifatida namoyon bo'lmoqda. O'yin faoliyati orqali tashkil etilgan ta'lim jarayonida o'quvchilar o'z fikrini erkin ifodalash, mustaqil xulosa chiqarish va badiiy obrazlarga shaxsiy munosabat bildirish ko'nikmalarini egallaydi, bu esa ularning yaqin rivojlanish zonasini kengaytirishga xizmat qiladi.²

Didaktik o'yinlar o'quvchining tabiiy ehtiyoji bo'lgan o'yin faoliyatini ta'limiy maqsadlar bilan uyg'unlashtiradi. Didaktik o'yinlar asosida tashkil etilgan badiiy o'qish darslari o'quvchilarning obrazli tafakkuri, nutqiy faolligi va estetik didini rivojlantiradi, shuningdek, badiiy tahlilni majburiy topshiriq emas, balki qiziqarli ijodiy faoliyat sifatida qabul qilishiga imkon yaratadi.³ Badiiy o'qish darslarida didaktik o'yinlar:

- _o'quvchining matnga qiziqishini oshiradi;
- _badiiy obrazni idrok etish jarayonini faollashtiradi;estetik his-tuyg'ularni rivojlantiradi;
- _badiiy tahlilni oson va tabiiy tarzda amalga oshirishga yordam beradi.

“Obrazni top” didaktik o'yini (mualliflik ishlanma)

O'yin maqsadi: O'quvchilarda badiiy matndagi obrazlarni aniqlash, ularning xususiyatlarini tahlil qilish va badiiy tafakkurni rivojlantirish.

O'yin shakli: Guruhli va jamoaviy

Yosh guruhi: 2–3-sinf o'quvchilari

Kerakli jihozlar:

- _badiiy matndan olingan obrazlarga oid kartochkalar;
- _obrazlarga mos belgilar (xatti-harakat, tashqi ko'rinish, his-tuyg'u);
- _rangli markerlar va varaqalar.

O'yin jarayoni:

1. O'qituvchi badiiy matnni ifodali o'qib beradi yoki o'quvchilar bilan birgalikda o'qiladi.
2. Sinf 3–4 guruhga bo'linadi.
3. Har bir guruhga bitta obraz nomi yozilgan kartochka beriladi.
4. Guruh a'zolari matndan ushbu obrazga oid belgilarni topib, yozma yoki og'zaki tarzda ifodalaydi.

5. Har bir guruh o'z obrazini sinf oldida “jonlantirib” (ta'riflab) beradi.

6. Boshqa guruhlar obrazni topishga va baholashga jalb qilinadi.

Natija:

Mazkur o'yin orqali o'quvchilar:

- badiiy obrazni chuqurroq anglaydi;
- matn mazmunini tahlil qilishga o'rganadi;
- nutqiy va mantiqiy tafakkurini rivojlantiradi;
- jamoada ishlash ko'nikmasini egallaydi.

Dars jarayoniga integratsiya: “Obrazni top” didaktik o'yini badiiy o'qish darsining mustahkamlash yoki tahlil bosqichida qo'llaniladi. O'yin Bloom taksonomiyasining “tahlil” va “baholash” bosqichlariga mos kelib, o'quvchilarning yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalarini

¹ Abdullayeva Q. Boshlang'ich sinflarda badiiy o'qish metodikasi. – Toshkent, 2019.

² Vygotskiy L.S. Psixologiya rivojlanishining muammolari. – Moskva, 1984.

³ Karimova G. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar va didaktik o'yinlar. – Toshkent, 2020.

shakllantirishga xizmat qiladi. O'yin dars jarayonini jonlantiradi, o'quvchining passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanishini ta'minlaydi.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, boshlang'ich sinf o'quvchilariga badiiy o'qitishni takomillashtirishda didaktik o'yinlar pedagogik jihatdan samarali vosita hisoblanadi. Didaktik o'yinlar orqali tashkil etilgan badiiy o'qish darslari o'quvchilarning estetik didi, obrazli tafakkuri va mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari. Boshlang'ich ta'lim. – Toshkent: O'zDSt, 2021.
4. Abdullayeva Q. Boshlang'ich sinflarda badiiy o'qish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
5. Vygotskiy L.S. Psixologiya rivojlanishining muammolari. – Moskva, 1984.
6. Karimova G. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar va didaktik o'yinlar. – Toshkent, 2020.
7. Abdullayeva Q. Boshlang'ich sinflarda badiiy o'qish metodikasi. – Toshkent, 2019.